ПУБЛІЧНІ ФІНАНСИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ПАНДЕМІЇ COVID-19

PUBLIC FINANCES OF UKRAINE IN THE CONDITIONS OF THE COVID-19 PANDEMIC

УДК 336.1(477)(045)

DOI: <https://doi.org/10.32843/infrastuct53-22>

Прутська О.О.¹

д.е.н., професор,
професор кафедри фінансів
Вінницький торговельно-економічний
інститут Київського національного
торговельно-економічного університету

Prutska Olena

Vinnitsia Institute
of Trade and Economics
of Kyiv National University
of Trade and Economics

У статті подано результати дослідження світового досвіду використання публічних фінансів в умовах поширення пандемії COVID-19 та проведено оцінку вітчизняних заходів антикризової підтримки національної економіки. Зазначено, що обсяги й форми підтримки залежали як від глибини негативних наслідків пандемії в тій чи іншій країні, так і від платоспроможності урядів. Проаналізовано сукупний пакет антикризових заходів України, який оцінюється в 111,2 млрд грн (2,8% ВВП). Наголошено, що реалізацію програми «Велике будівництво», незважаючи на її безумовно позитивний вплив на економіку, не варто вважати антикризовим заходом. Зроблено висновок, що очікуване продовження пандемії у 2021 р. вимагатиме від урядів продовження політики підтримки бізнесу та домогосподарств. У цих умовах від українського уряду вимагатиметься нарощування обсягів антикризових заходів за умови дотримання виваженості й обережності у виборі джерел державних запозичень і мінімізації дефіциту бюджету.

Ключові слова: публічні фінанси, пандемія COVID-19, антикризові заходи, фінансова підтримка, державні витрати.

В статье представлены результаты исследования мирового опыта использования публичных финансов в условиях пандемии COVID-19, а также проведена оценка отечественных мер антикризисной поддержки национальной экономики Украины. Подчеркнуто, что объемы и формы поддержки зависели как от глубины негативных последствий пандемии в той или иной стране, так и от платежеспособности правительств. Проведен анализ совокупного пакета антикризисных мер правительства Украины, который оценивается в 111,2 млрд. грн. (2,8% ВВП). Сделан вывод, что реализацию программы «Большое строительство», несмотря на то что она имела безусловно положительный эффект и воздействие на экономику, нельзя считать антикризисной мерой. Учитывая продолжение пандемии в 2021 г., предложено продолжить и увеличить объемы антикризисных мер при условии сохранения осторожности и взвешенности в выборе источников государственных займов и сокращения дефицита бюджета.

Ключевые слова: публичные финансы, пандемия COVID-19, антикризисные меры, финансовая поддержка, государственные расходы.

The article presents the results of a study of the world experience of using public finances in the context of the spread of the COVID-19 pandemic and evaluates domestic measures of anti-crisis support of the national economy. It was noted that the volume and forms of financial support depended on the depth of the negative consequences of a pandemic in a country, as well as on the solvency of governments, their reputation as borrowers. Developed countries had the opportunity to approve fiscal support measures for several years, while in developing countries, such measures were short-term. It is emphasized that in these conditions the biggest concern is the growing budget deficit and public debt. The total package of anti-crisis measures of Ukraine, which is estimated at UAH 111.2 billion (2.8% of GDP), is analyzed. It is noted that this package is significantly inferior to the volume of support programs in developed countries, which reached levels ranging from 5–10% of GDP (China, UK, USA) to 18.8% of GDP (Canada) and even 23% of GDP (France). It was noted that despite the fact that the implementation of the "Big Construction" program has become the largest anti-crisis instrument in 2020, which undoubtedly had a positive effect and impact on economic indicators, it should not be considered an anti-crisis measure. This program was planned before the deployment of the COVID-19 pandemic, it is not directly related to the direct support of the population and compensation for business losses, so it cannot be considered a government response to the COVID-19. It is concluded that the expected continuation of the pandemic in 2021 will require governments to pursue policies to support business and households. In these circumstances, the Ukrainian government will be required to increase the volume of anti-crisis measures. At the same time it is necessary to observe prudence and caution in choosing the sources of government borrowing. For the Ukrainian state, this task is complicated by the fact that overcoming the crisis must be carried out in the context of continuing reforms, strengthening the imbalance of public finances, increasing macroeconomic instability.

Key words: public finances, COVID-19 pandemic, anti-crisis measures, financial support, government spending.

Постановка проблеми. Поширення пандемії COVID-19 протягом останніх майже двох років стало не лише каталізатором світової економічної кризи, а й спонукало уряди більшості країн суттєво переглянути структуру публічних фінансів, вимагаючи суттєвого збільшення публічних видатків на пряму фінансову підтримку як домогосподарств, так і бізнес-структур. За оцінками Міжнародного валютного фонду, до кінця 2020 р. в умовах пандемії коронавірусу COVID-19 фінансова підтримка населення й бізнесу, надана урядами національним економікам, сягнула суми близько 14 трлн дол. США. У цих умовах суттєво

загострилася криза державної заборгованості, а проблеми підвищення ефективності управління публічними фінансами набули особливої актуальності.

Криза, викликана пандемією COVID-19, як і будь-яка інша криза, з часом закінчиться. Нині вкрай важливо звести до мінімуму її негативні наслідки і пом'якшити руйнівний вплив на умови ведення бізнесу та рівень життя населення. Для української держави це завдання ускладнюється тим, що подолання кризи необхідно здійснювати в умовах продовження реформ, посилення розбалансованості публічних фінансів, необхідності забезпечення макроекономічної стабільності.

¹ ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6273-3330>

За оцінкою Міжнародного валютного фонду, найбільше занепокоєння викликає зростання дефіциту бюджету та державного боргу. Поточний стан публічних фінансів вимагає зваженого підходу до формування державного бюджету, який має бути реальним та збалансованим. Якщо передбачити завищений дефіцит без гарантованих джерел покриття, це може поставити під загрозу фінансову спроможність країни. Так, Міністерство фінансів України розраховує у 2021 р. залучити 4/5 запозичень, загальна сума яких безпрецедентно велика – 700 млрд грн, на внутрішньому ринку. Спроможність вітчизняної економіки забезпечити такий обсяг внутрішніх запозичень у багатьох фахівців викликає сумнів.

У цих умовах особливої уваги потребують питання визначення структури, обсягів та напрямів державних антикризових заходів, обґрунтування їх достатності та визначення джерел фінансування. Важливим є також оцінка адекватності та ефективності державної політики використання коштів публічних фінансів в умовах пандемії COVID-19.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Дослідження питань публічних фінансів у вітчизняній науці є відносно новим напрямом. Ним займалися такі вчені, як М.Л. Швайко [1], М.В. Гончаренко [2], Т.Ф. Куценко [3], О.О. Молдован [4] та ін. Проблематиці публічних фінансів присвятили також свої дослідження такі вчені, як В.Л. Андрущенко, А.Є. Буряченко, О.О. Гаманкова, А.І. Крисоватий, О.М. Мозговий, Ц.Г. Огонь, В.М. Опарін, Т.В. Паєнтко, О.М. Тимченко, Н.В. Савчук, С.І. Юрій та багато інших. У наукових працях цих учених визначено домінантні постулати теорії публічних фінансів.

Проте, незважаючи на наявність значних та суттєвих доробок у цій сфері, залишаються різні підходи навіть до визначення складу публічних фінансів. Окремі науковці ототожнюють публічні та державні фінанси, інші їх відокремлюють, наголошуючи на тому, що публічні фінанси мають більш широке трактування.

Так, зокрема, Т.Ф. Куценко визначає, що саме виокремлення двох складників у структурі публічних фінансів відповідає сучасній українській практиці: 1) центральні (урядові) фінанси та 2) муніципальні фінанси (місцеві або інакше фінанси місцевого самоврядування). Водночас учений наголошує, що деякі інші складники публічних фінансів ще до кінця не усвідомлені як вагомі їх елементи, тому що знаходяться на початку свого становлення, зокрема публічні фінанси, що розкривають відносини суб'єктів державно-приватного партнерства, формування фінансового складника муніципальних утворень, зокрема громад, та надання їм необхідної фінансової автономії у зв'язку з реформою бюджетної децентралізації і т. д. [3].

М.Л. Швайко зазначає, що у найбільш загальному вигляді сучасна система публічних фінансів в Україні включає такі ланки: публічні фінанси держави; публічні фінанси місцевого самоврядування; публічні фінанси суспільного (соціального) призначення [1].

В. Опарінім і В. Федосовим запропоновано розглядати структуру публічних фінансів у широкому та вузькому значеннях. У широкому розумінні до них відносять господарську діяльність усіх видів публічних союзів: держави, органів місцевого самоврядування, громадських організацій, творчих спілок тощо, а також міжнародних організацій. У вузькому, традиційному, розумінні публічні фінанси охоплюють державні й місцеві фінанси за умови достатньої самостійності та фінансової спроможності місцевого самоврядування [6].

За методологією МВФ публічний сектор (public sector) включає: сектор державного управління (general government sector) та сектор публічних корпорацій (public corporations sector).

Відсутність усталеного визначення складу публічних фінансів, суперечливість підходів до оцінки ефективності їх використання, дієвості механізму управління ними спонукає до поглибленого вивчення цих проблем. В умовах зростання обсягів витрат держави на пом'якшення наслідків поширення коронавірусної інфекції, забезпечення суспільного добробуту та високих темпів економічного зростання потребують подальшого дослідження питання щодо створення дієвого механізму підвищення ефективності використання публічних фінансів.

Постановка завдання. Метою дослідження є висвітлення й узагальнення світового досвіду використання публічних фінансів в умовах поширення пандемії COVID-19 та оцінка вітчизняних заходів антикризової підтримки національної економіки.

Виклад основного матеріалу дослідження.

На початку 2020 р. в умовах безпрецедентних заходів з обмеження поширення пандемії COVID-19 уряди всіх країн світу постали перед проблемою забезпечення фінансової підтримки домогосподарств та бізнесу. Із загальної суми в 14 трлн дол. США, витрачених у світовій економіці на антикризові заходи, 7,8 трлн дол. США становили додаткові витрати і відмова від доходів, а 6 трлн дол. США припало на гарантії, позики та вливання капіталу [6]. Аналітики МВФ зазначають, що обсяги й форми підтримки залежали як від глибини негативних наслідків пандемії в тій чи іншій країні, так і від платоспроможності урядів, їхньої репутації як позичальників. Водночас різними були й часові горизонти вжитих заходів. Якщо розвинуті країни мали можливість затвердити фіскальні заходи підтримки на кілька років, то в країнах, що розвиваються, подібні заходи мали короткостроковий характер.

Цілком логічно, що фінансова підтримка, безпосередня грошова допомога домогосподарствам і бізнесу, збільшення публічних витрат в умовах економічного спаду призвели до зростання дефіциту бюджетів і державних боргів. За оцінками МВФ, на кінець 2020 р. середній світовий державний борг наблизився до 98% світового ВВП, тоді як прогнозна його оцінка на ту ж дату становила 84% (табл. 1).

Станом на квітень 2020 р. у 45 країнах було запроваджено, адаптовано чи розширено програми соціального захисту у відповідь на COVID-19. Заходи реагування здійснюються в усіх регіонах, окрім Африки. Найбільш поширеними заходами є такі: грошові виплати (30 програм), дотації до заробітної плати (11), дотації на відпустку у зв'язку з хворобою (10), різні форми субсидій на внески у фонди соціального забезпечення та страхування на випадок безробіття, податкові канікули, підтримка малого та середнього бізнесу тощо [7].

Найбільш вражаючі програми підтримки національної економіки були запроваджені найрозвинутішими країнами світу. Уряд США після 13 березня 2020 р., коли було оголошено надзвичайний стан, виділив 2 трлн дол. США першого Stimulus Pack. Кошти були спрямовані на пряму підтримку населення і компенсацію збитків бізнесу. Так, із загальної суми витрат на пряму підтримку населення було витрачено 560 млрд дол. США (2,7% ВВП), на компенсацію підприємствам малого бізнесу – 377 млрд дол. США (1,8% ВВП). Компенсація підприємствам середнього і великого бізнесу (500–10000 найманих працівників) становила 500 млрд дол. США (2,4% ВВП). На медицину було витрачено 154 млрд дол. США (0,7% ВВП) [7].

Федеральний уряд Німеччини прийняв два додаткових бюджети реагування на COVID-19: 184 млрд євро (4,9% ВВП) у березні і 153,5 млрд євро (4% ВВП) у червні. Березневий бюджет федерального уряду Німеччини передбачав фінансування медицини на суму 69,14 млрд дол. США, у т. ч. 65 млрд дол. США – фінансування проти епідеміологічних заходів, і 4,15 млрд дол. США – загальне фінансування медицини. Окрім того, 59 млрд дол. США було виділено як допомога для малого та середнього бізнесу і самозайнятих, що постраждали від пандемії. Було виділено також 2,4 млрд дол. США додаткового фінансування венчурного капіталу для стартапів [7]. У табл. 2 представлено цифри, які ілюструють масштаби міжнародного досвіду протидії поширенню пандемії.

В Італії протягом 2020 р. було прийнято три пакети антикризових заходів. Уже 17 березня 2020 р. було запроваджено перший пакет реагування і стимулювання економіки на 29,5 млрд дол. (1,6% ВВП) (медицина і захист населення – 3,8 млрд дол., підтримка бізнесу – 12,15 млрд дол., інші інструменти підтримки бізнесу – 7,55 млрд дол., заходи з підтримки кредитування бізнесу – 6 млрд дол.); у травні було прийнято другий пакет стимулювання та захисту населення на суму 65 млрд дол. (3,5% ВВП). Третій додатковий пакет було прийнято в серпні на суму 29,5 млрд дол. (1,6% ВВП). Таким чином, загальна сума підтримки становила 124 млрд дол., або 6,7% ВВП Італії [7].

У Польщі в рамках затвердженого бюджету використовувалися такі інструменти підтримки:

– фінансування проєктів модернізації закладів і розширення інфраструктури для медичної галузі загальним обсягом 2 млрд дол. США (включено до інфраструктурних витрат);

Таблиця 1

Приріст державного боргу у Єврозоні і США протягом 2013–2021 рр.

Валовий борг до ВВП, %	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020*	2021*
ЄС	88,5	88,7	86,7	85,9	83,3	81,3	79,2	95,3	94,6
Динаміка, %	2,4	0,3	-2,3	-1,0	-3,0	-2,4	-2,6	20,4	-0,8
США	104,9	104,5	104,6	106,6	105,7	106,9	108,7	131,2	133,6
Динаміка, %	1,5	-0,3	0,1	1,9	-0,8	1,1	1,7	20,7	1,9

*прогноз

Джерело: сформовано автором на основі [6]

Таблиця 2

Міжнародний досвід заходів протидії поширенню COVID-19 протягом 2020 р.

Заходи протидії	США	Китай	Росія	Франція	Канада	Польща
ВВП, млрд дол.	20807	14860	1464	2551	1600	561
Загальна сума виплат, млрд дол.	1975 (9,5% ВВП)	696 (4,7% ВВП)	н/д	н/д	300,6 (17,0% ВВП)	82 (14,6% ВВП)
Податкові пільги	0	360 (2,4% ВВП)	2,8 (0,2% ВВП)	30,1 (1,2% ВВП)	68,5 (4,3% ВВП)	н/д

Джерело: сформовано автором на основі [7]

Головні складники антикризових заходів Польщі протягом 2020 р.

	Антикризові заходи	Частка в загальному обсязі, %
1	Фінансовий захист: комплексна фінансова підтримка бізнесу з метою забезпечення зайнятості	32
2	Підтримка підприємств (пряма й у формі пільг)	24
3	Фінансова система	22
4	Фонд державних інвестицій	10
5	Інфраструктура	10
6	Медицина	2

Джерело: укладено автором за даними [7]

– субсидування заробітних плат співробітникам компаній, постраждалих під час карантинних обмежень. Держава компенсувала 40% середньої заробітної плати для галузей, робота яких була частково обмежена, і 50% мінімальної заробітної плати (220 євро на місяць) за повної зупинки роботи (через адміністративні обмеження);

– надання додаткових гарантій від Національного банку розвитку під кредити;

– відстрочка або відміна внесків соціального страхування. Мікропідприємства (до дев'яти осіб зайнятих), які продовжували свою діяльність, звільнялися від сплати внесків соціального страхування на три місяці;

– збільшення виплат по безробіттю на 39%;

– продовження дозволів на перебування і роботу іноземних працівників на період карантинних обмежень [7, с. 23].

За оцінкою незалежної групи макроекономічного аналізу і прогнозування Ukraine Economic Outlook (UEO), загальна сума антикризових заходів України на кінець 2020 р. становила 206,8 млрд грн, або 5,2% ВВП. Таким чином, за даними групи UEO, загальний обсяг заходів підтримки економіки України навіть перевищив обсяги подібних пакетів

у Росії (4,8% ВВП), КНР (4,8%) і Великобританії (4,8%). Проте він був значно меншим, ніж, наприклад у Франції (23,2% ВВП) і Канаді (18,8% ВВП). Якщо розглянути більш детально звіт UEO «Антикризові заходи. Оцінка ефективності» [8], побачимо, що сукупний пакет антикризових заходів оцінено в 111,2 млрд грн (2,8% ВВП), але це без урахування обсягів фінансування програми «Велике будівництво» (табл. 4).

Важливо зауважити, що в представленій структурі витрат антикризового фонду відсутні витрати на інфраструктуру за програмою «Велике будівництво». Включено лише 20,8 млрд грн, профінансованих із фонду COVID-19, і 19,3 млрд грн – державні гарантії, під які «Укравтодор» залучив кредитні ресурси.

Після інфраструктурних витрат, які становили 40,1 млрд грн, найбільшою статтею витрат стала підтримка населення (35% загального фонду). Прямі виплати населенню з початку карантину становили майже 37 млрд грн. Ці витрати склалися з пенсійних надбавок з одноразової виплати в 1 000 грн для пенсіонерів із пенсією до 5 000 грн (10 млрд грн) і доплат в 500 грн для пенсіонерів, старших 80 років (7 млрд). Ще 8,6 млрд грн були

Таблиця 4

Структура Антикризового фонду України у 2020 р. за напрямками витрат, млрд грн

Напрями витрат	Деталізація напрямів витрат	Млрд грн
Інфраструктурні витрати	Державні гарантії (будівництво доріг)	19,3
	Будівництво і реконструкція доріг	20,8
Медицина	Медицина	5,0
	Доплати співробітникам на ліквідації COVID-19	6,7
Податкові пільги	Податки на майно	1,1
	ЄСВ	4,9
	Податкові пільги (зниження єдиного податку)	2,2
Виплати населенню	Грошова допомога громадянам	8,6
	Соціальна підтримка	18,0
	Пенсійні витрати	10,0
	Одноразова допомога ФОП I–II груп	0,8
Компенсація бізнесу	Компенсація бізнесу (програма пільгового кредитування підприємств під знижені кредитні ставки)	13,5
Інше		0,3
Разом		111,2

Джерело: складено автором за даними [8]

спрямовані у Фонд страхування на випадок безробіття (6,8 млрд грн) і виплати лікарняних на період карантину (1,8 млрд грн). Одноразова допомога у вигляді виплат в 2 000 грн. для ФОП I і II груп із дітьми становила 0,8 млрд грн.

Дуже скромно виглядають витрати на медицину. Із виділених 9,9 млрд грн 6,7 млрд було витрачено на доплати медикам, поліцейським і військовослужбовцям, що становить 68% витрат за цією статтею. Решта 32% (3,2 млрд грн) витрачено на закупку засобів індивідуального захисту, ШВЛ тощо. Податкові пільги представлені так. За оцінками фахівців УЕО, близько 1,1 млрд грн було збережено для бізнесу завдяки тимчасовому звільненню рішенням Верховної Ради з 1 березня по 31 березня 2020 р. від сплати таких податків місцевим бюджетам, як земельний податок, податок на нерухоме майно, а також оренда комунальної власності. Звільнення в березні-травні 2020 р. фізичних осіб – підприємців від сплати ЄСВ коштувало державі ще 4,9 млрд грн. А рішення окремих міських рад щодо зниження/звільнення бізнесу від сплати єдиного податку призвело до недоотримання бюджетами ще приблизно 2,2 млрд грн. Програма пільгового кредитування «5–7–9», яка передбачає надання кредитів під знижені кредитні ставки від 5% до 9% річних, протягом 2020 р. профінансована на 13,5 млрд грн, що, по суті, стало прямою компенсацією бізнесу.

На думку фахівців з групи УЕО, програма «Велике будівництво» стала найпотужнішим антикризовим інструментом у 2020 р. Саме завдяки інфраструктурним інвестиціям українська економіка в 2020 р. забезпечила від 6% до 10% зростання ВВП в кожному з кварталів, а питома вага «Великого будівництва» в капітальних інвестиціях країни коливалася від 23% до 40% в II-IV кварталах [8; 9]. Загальний обсяг інвестицій у рамках програми «Велике будівництво» впродовж

I–IV кварталів 2020 р. становив 136,4 млрд грн (табл. 5).

Наскільки реалізацію програми «Велике будівництво» можна вважати антикризовим заходом? Слід зазначити, що програма планувалася ще до розгортання пандемії COVID-19, вона не має безпосереднього відношення до витрат на придбання медикаментів, розвитку медичної інфраструктури, прямої підтримки населення і компенсації збитків бізнесу, тому, на нашу думку, її не можна вважати відповіддю уряду на економічні проблеми, спричинені поширенням пандемії. До речі, і на 2021 р. ця програма продовжена і передбачає будівництво, ремонт та реконструкцію 500 об'єктів соціальної інфраструктури, серед яких – 95 шкіл, 70 дитячих садочків і 80 спортивних об'єктів. Утім, програма не передбачає витрат, які можна було б назвати дійсно «протиковідними»: на вакцинацію населення, розгортання виробництва кисню тощо.

Водночас варто погодитися, що по факту реалізація програми перетворилася на найбільший антикризовий інструмент 2020 р., який, безперечно, мав позитивний ефект і вплив на економічні показники. Падіння економіки виявилось не таким глибоким, як можна було очікувати. Досвід попередньої світової кризи 2008–2009 рр. також показав, що найбільш ефективним інструментом стимулювання внутрішнього попиту стало використання саме інфраструктурних проєктів, які дають найбільший мультиплікативний ефект. Окрім того, реалізація подібних інфраструктурних проєктів має такі довготривалі (до 10–15 років) додаткові ефекти, як підвищення ефективності логістики й зростання продуктивності праці, потенційні можливості укладання контрактів на розміщення на нашій території виробництв обладнання для дорожньої інфраструктури тощо.

Незважаючи на безсумнівно позитивний ефект реалізації програми «Велике будівництво», спрямованої на ремонт і будівництво нових доріг, слід

Таблиця 5

Фінансування проєктів програми «Велике будівництво» протягом 2020 р.

	Період часу	Сума витрат, млрд грн			
		Дороги і дорожня інфраструктура	Соціальна інфраструктура	Разом витрат за відповідний місяць	Кумулятивно з початку року
1	січень	2,0	0,2	2,2	2,2
2	лютий	4,4	0,2	4,6	6,8
3	березень	4,3	0,3	4,6	11,4
4	квітень	4,5	0,3	4,8	16,2
5	травень	10,4	1,8	12,2	28,4
6	червень	6,8	0,9	7,7	36,1
7	липень	14,6	1,2	15,9	52,0
8	серпень	10,1	5,2	15,3	67,3
9	вересень	12,7	3,3	15,9	83,2
10	жовтень	13,0	1,9	14,9	98,1
11	листопад	12,6	0,9	13,5	111,6
12	грудень	24,6	0,2	24,8	136,4

Джерело: укладено автором за даними [8; 9]

констатувати, що навіть з урахуванням цієї програми комплексний пакет заходів підтримки економіки становив 206,8 млрд грн – 5,2% ВВП. Загалом масштаби державної підтримки бізнесу і домогосподарств в умовах поширення пандемії COVID-19 в Україні, запроваджені державою заходи за своєю дієвістю і різноманітністю, а головне – обсягами фінансування, суттєво поступаються заходам, запровадженим в інших країнах.

Висновки з проведеного дослідження. На початку 2020 р. всі країни світу постали перед безпрецедентними викликами, пов'язаними з поширенням пандемії COVID-19, які потребували негайного реагування з боку урядів і вимагали небачених до того обсягів фінансової підтримки. Це поставило уряди перед вибором: допомагати з огляду на можливості бюджетів або розширювати інструменти і фінансові обсяги підтримки, йдучи на свідоме нарощування державної заборгованості. Більшість країн пішла саме цим шляхом, витративши на програми підтримки від 5–10% ВВП (Китай, Великобританія, США) до 18,8% ВВП (Канада) і навіть 23% ВВП (Франція).

Сукупний пакет антикризових заходів України оцінюється в 111,2 млрд грн (2,8% ВВП). Порівняно з більшістю країн світу це набагато менше. Якщо розглядати обсяги антикризової допомоги не у відносних, а абсолютних показниках (111,2 млрд грн, або приблизно 4 млрд дол.), суми виявляються неспівставні. Ефективність державної політики використання коштів публічних фінансів в умовах пандемії COVID-19 залишається невисокою. Проблема ускладнюється ще й тим, що 2021 р. не приніс суттєвих змін. За прогнозами МВФ, продовження пандемії вимагатиме від урядів продовження політики підтримки бізнесу та домогосподарств. У цих умовах від українського уряду вимагатиметься нарощування обсягів антикризових заходів за умови дотримання виваженості й обережності у виборі джерел державних запозичень.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Швайко М.Л. Розвиток публічних фінансів України у сучасних умовах. *Ефективна економіка*. 2019. № 11. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=7441> (дата звернення: 13.02.2021).
2. Гончаренко М.В. Європейські стандарти антикризового управління публічними фінансами. *Актуальні проблеми державного управління*. 2016. № 2. С. 1–6.
3. Куценко Т.Ф. Публічні фінанси в Україні: зміст та структура з урахуванням сучасних тенденцій розвитку. *Економіка та держава*. 2016. № 6. С. 62–66.
4. Молдован О.О. Модернізація системи публічних фінансів та запровадження нової моделі управління. *Стратегічні пріоритети*. 2014. № 2. С. 35–42.
5. Опарін В.М. Домінанти теорії публічних фінансів у науковій школі КНЕУ. *Ринок цінних паперів України*. 2016. № 5–6. С. 3–12.
6. МВФ: Во время пандемии финансовая помощь национальным экономикам составила \$14 трлн. URL: <https://zn.ua/WORLD/mvf-vo-vremja-pandemii-finansovaya-pomoshch-natsionalnym-ekonomikam-sostavila-14-trln.html> (дата звернення: 12.02.2021).
7. Антикризисные пакеты, принятые в других странах (международный опыт). URL: <https://www.ukraine-economic-outlook.com/post/stimulus-packs-world> (дата звернення: 12.02.2021).
8. Антикризисные меры Украины 2020 Оценка эффективности. URL: <https://www.ukraine-economic-outlook.com/researches> (дата звернення: 14.02.2021).
9. «Большое строительство» стало крупнейшим антикризисным инструментом в 2020 году. Ukraine Economic Outlook. URL: http://www.ukraineeconomicoutlook.com/researches?fbclid=IwAR1OSgv1RLcRa5fgF_YYjY3tnfUOHXdrhGIIgDdiG7QVsqhrupvEf98sc (дата звернення: 14.02.2021).

REFERENCES:

1. Shvayko M.L. (2019) Rozvytok publichnykh finansiv Ukrainy u suchasnykh umovakh [Development of public finances of Ukraine in modern conditions]. *Efektivna ekonomika*, no. 11. Available at: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=7441> (accessed 13 February 2021).
2. Honcharenko M.V. (2016) Yevropeys'ki standarty antykrizovoho upravlinnya publichnymy finansamy [European standards of crisis management of public finances]. *Aktualni problemy derzhavnoho upravlinnya*, no. 2, pp. 1–6.
3. Kutsenko T.F. (2016) Publichni finansy v Ukraini: zmist ta struktura z urakhuvanniam suchasnykh tendentsiy rozvytku [Public finance in Ukraine: content and structure taking into account current development trends]. *Ekonomika ta derzhava*, no. 6, pp. 62–66.
4. Moldovan O.O. (2014) Modernizatsiya systemy publichnykh finansiv ta zaprovadzhennya novoyi modeli upravlinnya [Modernization of the public finance system and introduction of a new management model]. *Stratichni priorytety*, no. 2, pp. 35–42.
5. Oparin V. M. (2016) Dominanty teorii publichnykh finansiv u naukoviy shkoli KNEU [Dominants of the theory of public finance in the scientific school of KNEU]. *Rynok tsinnykh paperiv Ukrainy*, no. 5–6, pp. 3–12.
6. MVF: Vo vremya pandemii finansovaya pomoshch' natsional'nykh ekonomikam sostavila \$14 trln. URL: <https://zn.ua/WORLD/mvf-vo-vremja-pandemii-finansovaya-pomoshch-natsionalnym-ekonomikam-sostavila-14-trln.html> (accessed 12 January 2021).
7. Antikrizisnyye pakety, prinyaty v drugih stranakh (mezhdunarodnyy opyt). Available at: <https://www.ukraine-economic-outlook.com/post/stimulus-packs-world> (accessed 12 January 2021).
8. Antikrizisnyye mery Ukrainy 2020 Otsenka effektivnosti. Available at: <https://www.ukraine-economic-outlook.com/researches> (accessed 14 January 2021).
9. "Bol'shoye stroitel'stvo" stalo krupneyshim antikrizisnym instrumentom v 2020 godu – Ukraine Economic Outlook. Available at: http://www.ukraine-economicoutlook.com/researches?fbclid=IwAR1OSgv1RLcRa5fgF_YYjY3tnfUOHXdrhGIIgDdiG7QVsqhrupvEf98sc (accessed 14 February 2021).